

Arme cu descărcare electrică

*Extras din cel de-al 20-lea Raport general,
publicat în 2010*

Observații preliminare

65. Devine un lucru din ce în ce mai comun în țările vizitate de CPT, ca ofițerii de poliție și alți reprezentanți ai legii să fie dotați cu arme cu descărcare electrică (ADE), iar prezența unor asemenea dispozitive în centre de detenție (în special închisori) a fost de asemenea observată de Comitet în anumite țări. Există diferite tipuri de ADE, mergând de la bastoane cu șoc electric și alte arme de mână, necesitând contact direct cu persoana reprezentând ținta atacului, până la arme capabile să elibereze proiectile de tip săgeată, care administrează un șoc electric unei persoane aflată la oarecare distanță.

66. Folosirea ADE de către reprezentanți ai legii și alți funcționari publici este un subiect controversat. Există păreri contradictorii privind atât împrejurările specifice în care recurgerea la astfel de arme să fie justificată, cât și potențialele efecte negative asupra sănătății, pe care ADE le pot avea. Este la fel de adevărat că, prin însăși natura lor, aceste arme se pretează la o folosire greșită. CPT a adunat în mai multe ocazii probe plauzibile că acest fel de arme au fost folosite cu scopul de a produce maltratări serioase persoanelor private de libertate, și Comitetul a primit adesea reclamații că persoanele deținute au fost amenințate cu maltratare prin folosirea ADE.

67. CPT s-a referit deja la problema ADE în mai multe dintre rapoartele vizitelor sale. În următoarele paragrafe, Comitetul dorește să arunce lumină asupra poziției pe care a adoptat-o până acum și să delimiteze niște zone de îngrijorare. CPT așteaptă cu nerăbdare comentarii la această secțiune din Raportul său general, care să îl ajute să-și formeze anumite standarde în legătură cu acest subiect complex.

Principii generale

68. CPT înțelege dorința autorităților naționale de a-i dota pe reprezentanții legii cu mijloace care să le permită să răspundă mai nuanțat la situațiile periculoase cu care se confruntă. Fără îndoială, posesia unor arme mai puțin letale, precum ADE, poate evita, în unele cazuri, recurgerea la armele de foc. Totuși, armele cu descărcare electrică pot cauza dureri acute și, cum s-a menționat deja, pot duce la abuzuri. În consecință, orice decizie de a-i dota pe reprezentanții legii sau alți funcționari publici cu ADE trebuie să fie rezultatul unor dezbateri serioase la nivelul executivului și al legislaturii naționale. În plus, criteriile de folosire a ADE trebuie să fie definite prin lege și expuse în regulamente specifice.

69. CPT consideră că folosirea armelor cu descărcare electrică trebuie să fie supusă principiilor necesității, subsidiarității, proporționalității, avertizării prealabile (unde este posibil) și precauției. Aceste principii presupun, între altele, ca funcționarii publici care sunt dotați cu astfel de arme să primească o instruire adecvată privind folosirea lor. În ceea ce privește mai ales ADE care sunt capabile să elibereze proiectile, criteriile ce folosire a lor trebuie să se inspire direct din cele aplicabile armelor de foc.

70. În concepția CPT, folosirea ADE trebuie limitată la situațiile în care există o amenințare reală și imediată la viața cuiva, sau pericolul unor vătămări grave. Recurgerea la astfel de arme pentru simplul motiv de a se supune unui ordin este inadmisibilă. Mai mult, recurgerea la aceste arme trebuie autorizată numai când alte metode mai puțin constrângătoare (negociere și convingere, tehnici de control manual, etc) au eșuat sau sunt impracticabile și unde ea constituie singura alternativă posibilă la folosirea unei metode care presupune un pericol mai ridicat de vătămare sau moarte.

Aplicarea acestor principii la situații specifice

71. Aplicând aceste principii la situații specifice, CPT s-a pronunțat cu tărie, de exemplu, împotriva dotării cu ADE a membrilor unităților responsabile cu operațiuni de deportare a deținuților imigranți. În mod asemănător, Comitetul a exprimat rezerve puternice privind folosirea armelor cu descărcare electrică în închisori (și centre psihiatrice închise a fortiori). Numai situații excepționale (e.g. o luare de ostatici) ar putea justifica recurgerea la ADE într-un centru de siguranță, și aceasta, cu condiția expresă ca armele respective să fie folosite numai de personal specializat. Nu trebuie să se pună problema existenței oricărui fel de ADE în dotarea personalului care lucrează în contact direct cu persoane deținute în penitenciare sau orice alt loc de privare de libertate.

72. Armele cu descărcare electrică sunt folosite tot mai frecvent la efectuarea arestărilor, și au existat exemple făcute publice de folosire greșită a lor în acest context (e.g. administrarea repetată a șocurilor electrice unor persoane aflate la pământ). În mod clar, recurgerea la ADE în aceste împrejurări trebuie strict limitată. Îndrumări ca acelea pe care CPT le-a găsit în unele țări, cu privire la folosirea acestor arme de către reprezentanții legii, când aceștia se confruntă cu violență – sau o amenințare de violență – de un asemenea nivel încât este nevoie de folosirea forței pentru protecția lor sau a altor persoane, sunt atât de vagi încât lasă un loc destul de mare pentru interpretări disproporționate. Dacă ADE vor deveni treptat armele preferate ori de câte ori există o atitudine recalcitrantă în momentul arestării, aceasta ar putea avea un efect profund negativ asupra percepției publicului față de reprezentanții legii.

73. Luând în considerare limitele mandatului său, CPT a evitat să adopte o poziție fermă față de folosirea armelor cu descărcare electrică în contextul operațiilor pentru menținerea sau restaurarea ordinii publice (e.g. controlul demonstrațiilor). Acestea fiind spuse, în lumina principiilor exprimate în paragraful 70 de mai sus, recurgerea la ADE în timpul acestor operațiuni poate fi considerată neadecvată, cu excepția faptului când există o amenințare reală și imediată la viața cuiva, ori risc de vătămări grave. Reprezentanții legii implicați în aceste acțiuni trebuie (sau ar trebui) să aibă la dispoziția lor și alte mijloace de protecție și acțiune care să se adapteze sarcinii respective. Este notabil că unele forțe polițienești din Europa au renunțat la folosirea ADE în cursul operațiilor de control al demonstrațiilor publice.

74. O mențiune specială trebuie făcută cu privire la centurile paralizante și alte asemenea dispozitive. CPT și-a exprimat clar opoziția față de folosirea echipamentului de acest fel pentru controlul mișcărilor persoanelor deținute, atât în interiorul cât și în exteriorul locurilor în care ele sunt private de libertate. Astfel de echipament este, în opinia Comitetului, deosebit de degradant pentru persoana căreia i se aplică, și posibilitatea folosirii sale greșite este extrem de mare. Pot și trebuie să fie găsite mijloace alternative pentru asigurarea securității în timpul mișcării persoanelor deținute.

Instrucțiuni și instruire

75. În urma eventualelor decizii de a exista în dotare ADE, autoritățile în cauză trebuie să asigure ca instrucțiuni detaliate să fie răspândite în cadrul serviciilor care vor avea aceste arme la dispoziție. În plus, funcționarii care vor folosi armele trebuie să fie atent selecționați – luându-se în considerare rezistența lor la stres și capacitatea de discernământ – și instruiți în mod corespunzător. Trebuie să se pună la punct un program de instruire în cadrul serviciului, împreună cu testări regulate (vezi și paragraful 80).

Aspecte tehnice

76. Cum se întâmplă în cazul fiecărui sistem de arme, înainte ca ADE să fie făcute disponibile, trebuie să fie supuse unei proceduri de autorizare tehnică. Această procedură trebuie să asigure în special că numărul, durata și intensitatea descărcărilor electrice este limitat până la un nivel de siguranță. CPT cunoaște cazuri în care persoanele private de libertate au fost supuse mai multor descărcări electrice în succesiune rapidă; o astfel de folosire excesivă, inutilă a forței poate fi cu siguranță calificată drept maltratare. În plus, trebuie să se prevadă o procedură regulată de întreținere/service.

77. ADE trebuie să fie echipate cu dispozitive (de obicei un cip de memorie) care să poată fi folosite pentru înregistrarea diferitelor informații și pentru efectuarea de verificări asupra folosirii armei (precum ora exactă a folosirii; numărul, durata și intensitatea descărcărilor electrice, etc). Informațiile stocate pe aceste cip-uri trebuie citite în mod sistematic de către autoritățile competente la intervale adecvate (cel puțin din trei în trei luni). În plus, armele trebuie să fie dotate cu dispozitive de țintire încorporate, cu laser, și cu dispozitive de înregistrare video, care să permită o țintire sigură și înregistrarea circumstanțelor în care au fost folosite.

78. Armele cu descărcare electrică aflate în mod obișnuit în dotarea reprezentanților legii prezintă diferite moduri de folosire, în special modul “descărcat” și modul “contact”. În primul mod, arma eliberează proiectile care se prind de persoana țintită la mică distanță unul de altul, după care este generată o descărcare electrică. În marea majoritate a cazurilor, această descărcare provoacă o contracție musculară generalizată, care duce la paralizie temporară și face ca persoana respectivă să cadă la pământ. Din contră, când este folosit modul “contact”, electrozii de la capătul armei produc un arc electric și când sunt puși în contact cu persoana țintită produc o durere locală foarte intensă, existând posibilitatea arsurilor pe piele. CPT are rezerve serioase în privința acestui din urmă mod de folosire. Cu siguranță, reprezentanții legii care sunt bine antrenați au și alte tehnici de control la dispoziție atunci când se află la mică distanță de persoana pe care trebuie să o imobilizeze.

Aspecte medicale

79. Efectele potențiale ale ADE asupra sănătății fizice și mentale a persoanelor împotriva cărora sunt folosite fac obiectul multor dezbateri, care au fost în parte alimentate de un număr de cazuri în care persoanele au decedat la scurt timp după ce au fost ținta unor astfel de arme. Deși cercetările efectuate în această problemă rămân pe moment neconcludente, nu se poate nega faptul că folosirea ADE prezintă un pericol real pentru sănătate, precum posibilitatea rănirii în cădere atunci când persoanele respective sunt lovite de proiectile, sau a arsurilor, în cazul folosirii prelungite a acestor arme în modul “contact”. În absența unor cercetări detaliate asupra efectelor potențiale ale ADE asupra persoanelor cu grad ridicat de vulnerabilitate (e.g. bătrânii, femeile gravide, copiii tineri, persoanele cardiace), CPT este de părere că folosirea lor față de aceste persoane să fie în orice caz evitată. Folosirea ADE asupra persoanelor delirante sau drogate este o altă chestiune delicată; persoanele care se află în aceste stări pot să nu înțeleagă semnificația unei avertizări prealabile cu privire la folosirea armei și pot, în schimb, să devină și mai agitate în aceste condiții. Decesele în timpul arestării au fost atribuite acestor condiții medicale, în special când s-au folosit ADE. Prin urmare, trebuie garantată o atenție deosebită, iar folosirea ADE trebuie evitată într-un astfel de caz și, în general, în situațiile în care ADE pot mări riscul de deces sau rănire.

80. Instruirea funcționarilor care urmează să fie dotați cu ADE trebuie să includă informații despre cazurile în care folosirea lor nu este recomandată, din motive medicale, cât și despre acordarea primului ajutor (în cazul unor căderi, arsuri, răni cauzate de proiectile, probleme cardiace, delir agitat, etc). În plus, odată ce a fost imobilizată, o persoană ce a fost ținta unei ADE trebuie informată că aceasta are numai un efect temporar.

81. CPT consideră că orice persoană care a fost ținta folosirii unei ADE trebuie, obligatoriu, să fie văzută de un doctor și, dacă e necesar, dusă la spital. Doctorii și serviciile de urgență în caz de accident trebuie informate despre felul în care persoanele ce au fost ținta acestor arme pot fi afectate, și despre formele de tratament relevante, atât din punct de vedere al sănătății fizice cât și psihice. Mai mult, un certificat medical trebuie înmănat persoanelor respective (și/sau avocatului lor, la cerere).

Proceduri post-incident

82. După fiecare folosire a ADE, reprezentantul legii care a făcut recurs la armă trebuie interogat oficial. Mai mult, un raport detaliat al incidentului trebuie trimis către o autoritate superioară. Acest raport trebuie să indice circumstanțele precise considerate a justifica recurgerea la armă, modul de folosire, cât și alte informații relevante (prezența martorilor, dacă erau disponibile alte arme, îngrijirea medicală acordată persoanei care a fost ținta armei respective, etc). Informațiile tehnice înregistrate în memoria cip-ului și înregistrarea video a folosirii ADE trebuie incluse în raport.

83. Această procedură internă trebuie însoțită de un element de monitorizare externă. Acesta poate consta în informarea sistematică, la intervale regulate, a unui organism independent, responsabil cu supravegherea agențiilor de aplicare a legii, despre toate cazurile în care s-a recurs la ADE.

84. Oricând ar reieși că folosirea ADE nu ar fi conformă cu legile și regulamentele relevante, o anchetă adecvată (disciplinară și/sau penală) trebuie întreprinsă.